

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาครูในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโพ้นามพิทยานุกูล จังหวัดมหาสารคาม ผลการพัฒนาครูในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยภายใต้ 2 วงจรปฏิบัติการ ดังนี้

1. การดำเนินการพัฒนาในวงจรที่ 1
2. การสะท้อนผลการพัฒนาในวงจรที่ 1
3. การดำเนินการพัฒนาในวงจรที่ 2
4. การสะท้อนผลการพัฒนาในวงจรที่ 2
5. สรุปผลการพัฒนาทั้ง 2 วงจร
6. การอภิปรายผล

1. การดำเนินการพัฒนาในวงจรที่ 1

ผู้วิจัยนำเสนอผลการดำเนินงานภายใต้ 4 กิจกรรมหลัก โดยมีการสรุปและสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร มติของโรงเรียน การสัมภาษณ์ และการสังเกตจากการมีส่วนร่วมของครูในกิจกรรมต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนัก

ได้ดำเนินการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนัก วันที่ 30 พฤศจิกายน 2553 เพื่อให้ครู ผู้ปกครอง ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกรอบ 5 ด้านตรงกัน ผลการประชุม สรุปได้ว่า โรงเรียนยังมีปัญหาด้านการจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3 ด้าน คือ ปัญหาที่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตัวครูและผู้ปกครอง ทั้งในเรื่องการจัดทำเอกสารข้อมูลส่วนตัวนักเรียน เอกสารการคัดกรองนักเรียน แต่ละห้องทำไม่เหมือนกัน เมื่อส่งต่อไปในชั้นต่อไปมีข้อมูลนักเรียน ไม่ครบทุกด้าน จึงได้มีระดมความคิด ปรัชญาหรือถึงปัญหาที่มีและแนวทางในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จากการระดมความคิดเห็นของที่ประชุมได้สรุปถึงปัญหาและวิธีการในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีข้อค้นพบดังนี้

“...นักเรียนยังมีปัญหาการขาดเรียน การติดเกมที่ครูต้องคอยตามจับตัวมาเรียน และทะเลาะวิวาทอยู่มาก..”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้พลศึกษา, 30 พฤศจิกายน 2553 : สัมภาษณ์)

“...การดำเนินงานระบบดูแลของโรงเรียนยังทำไปคนละทิศคนละทาง แบบฟอร์ม การ จัดเก็บข้อมูลแต่ละห้องไม่เหมือนกัน ควรจะทำให้เหมือน ๆ กัน เวลาส่งต่อชั้นสูงต่อไปจะได้มี ข้อมูลที่ครูต้องการควรจะมีการระดมความคิดของครูทุกคนว่าในการเก็บข้อมูลนักเรียนจะเก็บ ด้านใดบ้าง ทุกห้องจะได้เก็บข้อมูลเหมือนกัน..”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษา, 30 พฤศจิกายน 2553: สัมภาษณ์)

“...เสนอให้มีการอบรมให้ความรู้แก่ครูในเรื่องขั้นตอนในการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนที่ถูกต้อง..”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ, 30 พฤศจิกายน 2553 : สัมภาษณ์)

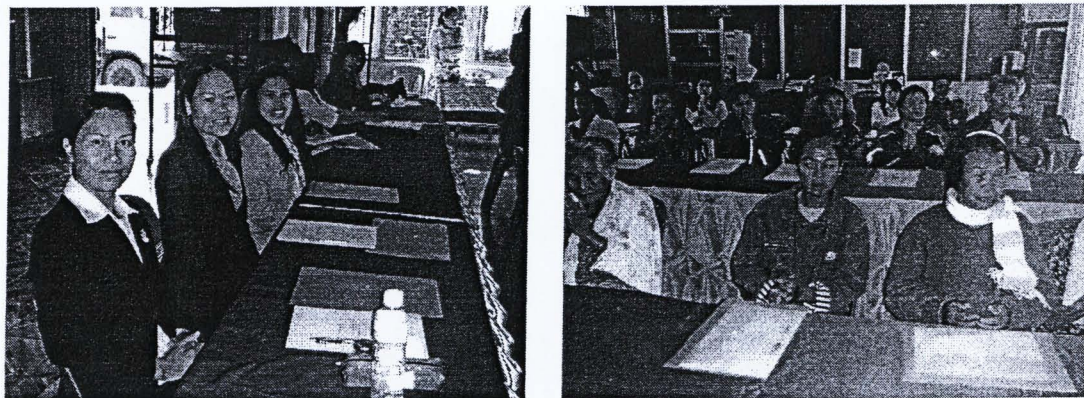
“...เสนอว่าควรจัดให้มีการศึกษาดูงานในโรงเรียนที่มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบความสำเร็จ และควรเป็นโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อจะได้เห็นตัวอย่าง การปฏิบัติจริง จะได้นำมาปรับใช้ในการดำเนินงานในโรงเรียน..”

(ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์, 30 พฤศจิกายน 2553: สัมภาษณ์)

“...เสนอเพิ่มเติมในการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูจะต้องมีความเข้าใจทุกคน และ เห็นด้วยที่เสนอว่าควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูและการไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่เขาทำระบบดูแล ประสพผลสำเร็จ เพราะจะได้สิ่งที่ดี ๆ มาปรับใช้ในโรงเรียนของเรา..”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์, 30 พฤศจิกายน 2553 : สัมภาษณ์)

จากการที่โรงเรียนยังมีปัญหาด้านการจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3 ด้าน คือ ปัญหาที่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตัวครู และผู้ปกครอง ทั้งในเรื่องการจัดทำเอกสารข้อมูล ส่วนตัวนักเรียน เอกสารการคัดกรองนักเรียนแต่ละห้องทำไม่เหมือนกัน เมื่อส่งต่อในชั้นต่อไปมี ข้อมูลนักเรียน ไม่ครบทุกด้าน จึงได้มีระดมความคิด ปรีกษาหารือถึงปัญหาที่มีและแนวทางใน การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในที่ประชุมมีความเห็น ด้วยกับที่เสนอ คือ ให้มีการจัดอบรม และการไปศึกษาดูงานในโรงเรียนที่ทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสพผลสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับของโรงเรียนอื่น และได้รับรางวัลเหรียญทองการดำเนินงาน ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ใน ขณะเดียวกันก็มีโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลที่มีบริบทโรงเรียนคล้ายกับโรงเรียนโพนงาม พิทยานุกูล คือ โรงเรียนเขวไร่ศึกษา อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม คณะครูในที่ประชุม ได้ร่วมกันกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการไปศึกษาดูงาน วันที่ 11 ธันวาคม 2553 และลงมติ ในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นวันที่ 14 มกราคม 2554 สถานที่ที่เป็นห้องประชุมโรงเรียน โพนงามพิทยานุกูล

ภาพที่ 4 การประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักในการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

หลังจากการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนัก ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้กับผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อสอบถามสภาพปัจจุบันและปัญหาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนโพนงามพิทยานุกุล จังหวัดมหาสารคาม จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการถามสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโพนงามพิทยานุกุล จังหวัดมหาสารคาม ภาพรวมพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.58$) และ ($S.D. = 0.50$) มีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ได้สอบถามเกี่ยวกับโรงเรียนมีการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของครูในด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรค และโอกาส แบบมีส่วนร่วมทั้งองค์กร แผนภูมิการบริหารงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน มีการศึกษาวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อปรับใช้ให้เข้ากับบริบทโรงเรียนการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.47$) และ ($S.D. = 0.51$)

2. ด้านการวางแผนการดำเนินงาน ได้สอบถามเกี่ยวกับการทำปฏิทินปฏิบัติงานและรายละเอียด เกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การกำหนดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน โครงการการประชุมชี้แจงให้คณะครูได้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โครงการการจัดอบรม ศึกษา ดูงานจากสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สอดคล้องกับแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการวางแผนงานด้านการดำเนินงานระบบดูแลและช่วยเหลือนักเรียนที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน การจัดประชุมครู

เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระยะ ๆ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.48$) และ (S.D. = 0.52)

3. การดำเนินงาน ได้สอบถามเกี่ยวกับโครงการจัดหาสื่อและเครื่องมือสำหรับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการ การประชุมบุคลากร เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเตรียมเอกสารการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเหมาะสม การเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้กับครูเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระยะ ๆ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง การไปศึกษาดูงานด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กิจกรรมให้ครูที่ปรึกษาออกเยี่ยมบ้านนักเรียน การประชุมผู้ปกครองนักเรียน ทุกชั้นเรียน และทุกภาคเรียน การช่วยเหลือนักเรียนยากจน ขาดแคลน เป็นรายบุคคลและติดตามผลการช่วยเหลือ นั้น ๆ การช่วยเหลือนักเรียนยากจน ขาดแคลน เป็นรายบุคคลและติดตามผลการช่วยเหลือ นั้น ๆ การจัดเก็บเอกสาร และมีการบันทึกความก้าวหน้านักเรียนทุกชั้นเรียน การจัดทำเครื่องมือในการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.67$) และ (S.D. = 0.47)

4. การประเมินและรายงานผล ได้สอบถามเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระยะ ๆ การเก็บรวบรวมข้อมูลตามเครื่องมือของระบบดูแลนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน โรงเรียนมีภาพแห่งความสำเร็จด้านระบบการดูแลและช่วยเหลือนักเรียนที่น่าภาคภูมิใจและมีการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนมีการประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระยะ ๆ โรงเรียนมีการนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนครั้งต่อไป โรงเรียนมีการสรุปผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบและรายงานต้นสังกัดทราบเมื่อสิ้นปีการศึกษา พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.69$) และ (S.D. = 0.54)

1.2 การศึกษาดูงาน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำคณะครูโรงเรียนโพนงามพิทยานุกุล จังหวัดมหาสารคาม ไปศึกษาดูการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ได้รับรางวัลการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รางวัลเหรียญทองในระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ในปีการศึกษา 2552 คือ โรงเรียนเขาไร่ศึกษา อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ในวันที่ 11 ธันวาคม 2553 โดยในการศึกษาดูงานครั้งนี้ได้แบ่งครูที่ร่วมเดินทางทั้งหมด 12 คน เป็น 3 กลุ่ม เพื่อศึกษาดูงานสรุปประเด็นที่ค้นพบและเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุม ใน 3 ประเด็น คือ

1. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. แนวทางการบริหารจัดการของผู้บริหารและการดำเนินงานของผู้ใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. ความสำเร็จ ปัญหา และอุปสรรค ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ในการศึกษาฐานคณะครูได้ขอตัววิธีการดำเนินงาน เอกสาร เทคนิคและวิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อได้รับความอนุเคราะห์จากท่านผู้อำนวยการโรงเรียนเขวไร่ศึกษา อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม คณะครู และทีมงานที่เป็นแกนหลักในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นอย่างดี คณะครูที่ไปศึกษาฐานได้ให้ความสนใจ สอบถามถึงการปฏิบัติงานว่ามีการดำเนินการอย่างไรบ้าง มีปัญหาในการดำเนินงานอะไรบ้าง และมีแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างไรในแต่ละด้าน ผลจากการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนโพ้นงามพิทยานุกูล หลังจากการศึกษาดูงานแล้วพบว่า

“..โรงเรียนเขวไร่ศึกษา มีการไปเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และออกไปบ่อยสำหรับบ้านที่นักเรียนมีปัญหาขาดเรียน ทำให้รู้ปัญหาของนักเรียน จึงหาทางช่วยกันแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้ปกครอง..”

(ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์, 14 ธันวาคม 2553: สัมภาษณ์)

“..การคัดกรองนักเรียน โดยการแยกออกเป็นกลุ่มปกติกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาโดยการดูจากระเบียบวินัยซึ่งแบ่งเป็นด้านการเรียนตามศักยภาพ ร่างกาย และด้านอื่น ๆ ของนักเรียน..”

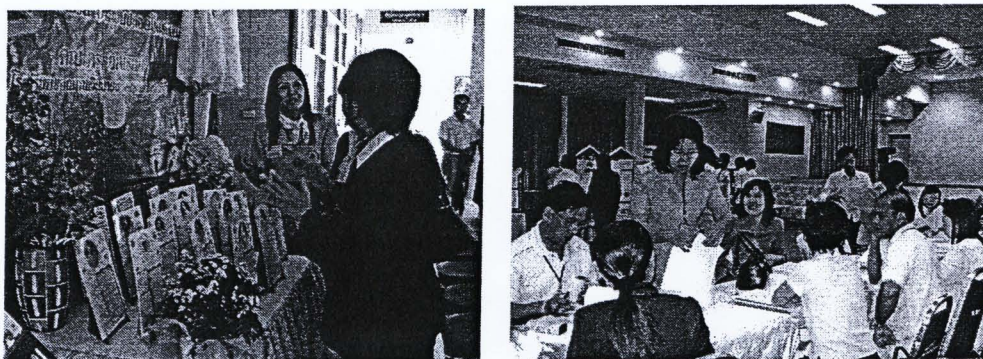
(ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย, 14 ธันวาคม 2553: สัมภาษณ์)

“..ครูที่ปรึกษาต้องเรียกเด็กมาพบและพูดคุยสร้างความเข้าใจ ความตระหนักให้นักเรียนได้เห็นความสำคัญของการเป็นคนดี ครูที่ปรึกษากระตุ้นนักเรียนเกี่ยวกับการทำความดีอยู่เสมอ...”

(ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์, 14 ธันวาคม 2553: สัมภาษณ์)

“..การส่งเสริมนักเรียนมีการจัดกิจกรรมโฮมรูม ครูที่ปรึกษาต้องเอาใจใส่และร่วมกันจัดกิจกรรมให้มากขึ้น ครูที่ปรึกษากำหนดมาตรการแก่นักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมโฮมรูม..”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์, 14 ธันวาคม 2553: สัมภาษณ์)

ภาพที่ 5 คณะครูศึกษาดูงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่โรงเรียนเขาไร่ศึกษา
อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

1.3 การอบรมเชิงปฏิบัติการ

ได้จัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกรอบ 5 ด้าน และสามารถจัดทำคู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและการแก้ไขปัญหาและการส่งต่อ ตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แก่กลุ่มผู้ร่วมศึกษา โดยได้ดำเนินการจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการใช้เวลา 1 วัน คือ ในระหว่างวันที่ 14 มกราคม 2554 ที่ห้องประชุมโรงเรียนโพนงามพิทยานุกุล ได้เชิญวิทยากรที่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวมาให้ความรู้ คือ ดร.นวพรรดี นามพุทธา ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 26 และนางวราพร ศษโคตร ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาเป็นวิทยากรในครั้งนี้

ผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ ทำให้ครูได้รับความรู้และเกิดความเข้าใจในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบได้จากการที่ครูได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลในกลุ่มย่อยเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของตนเอง โดยใช้ประเด็นตามกรอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกรอบดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูได้รู้จักวิธีการดำเนินงานจัดทำข้อมูลเพื่อให้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลได้ ตามวิธีการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดวิธีไว้ ได้มีการดำเนินการให้ครูได้ฝึกปฏิบัติการ จัดทำการลงทะเบียนนักเรียนเกี่ยวกับข้อมูลนักเรียนและข้อมูลทั่วไปของนักเรียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หลังจากดำเนินการแล้ว ทำให้ครูได้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการดำเนินการจัดทำระเบียบสะสมและมีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนักเรียนแต่ละคนที่อยู่ในความดูแลปรึกษาของตนเอง ในด้านความสามารถพิเศษ ด้านสุขภาพ

และด้านครอบครัวของนักเรียน เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ได้อย่างถูกต้องตามหลักและวิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลได้

2. การคัดกรองนักเรียน มีเป้าหมายเพื่อให้ครูได้มีความรู้ในการประเมินพฤติกรรมนักเรียน ได้จัดให้มีจัดทำระเบียบสะสมในแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน ตามเกณฑ์การคัดกรองของนักเรียน ผลการดำเนินงานทำให้ครูทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวนักเรียนจากข้อมูลพื้นฐานในระเบียบสะสมในแบบประเมินพฤติกรรมเด็กและตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและมีปัญหาที่สามารถให้การช่วยเหลือดูแลนักเรียนตามโอกาสอันควรต่อไป การส่งเสริมนักเรียนมีเป้าหมายให้ครูได้รู้จักใช้เครื่องมือในการดำเนินงานสนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้นำไปแก้ไขปัญหากับนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงได้ โดยมีการดำเนินการให้ครูได้อภิปรายร่วมกันในการหาวิธีการที่จะส่งเสริมสนับสนุน

3. การส่งเสริมนักเรียนให้เป็นคนดีของสังคมต่อไป หลังจากดำเนินงานทำให้ครูทุกคนได้มีความรู้ ความเข้าใจ และรู้จักการใช้เครื่องมือในการดำเนินการจัดกิจกรรมสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยงและมีปัญหาให้นักเรียนมีคุณภาพมากขึ้นสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุขทำให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงลดปัญหาด้านการเสี่ยงลงไป

4. การป้องกันและการแก้ไขปัญห ครูได้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยดำเนินการให้มี การอภิปรายร่วมกันและดำเนินการจัดเก็บข้อมูลของนักเรียนที่มีปัญหาในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการร่วมกันแก้ไขปัญหานักเรียนได้หลังจากการดำเนินงานแล้วทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการกำหนดแนวทางและวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน โดยใช้วิธีดำเนินการ 2 ประการคือ การให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน และการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหให้กับนักเรียนเพื่อให้ปัญหาของนักเรียนหมดไป

5. การส่งต่อ มีเป้าหมายเพื่อให้ครูได้รู้จักวิธีการส่งต่อนักเรียนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ซึ่งส่วนมากแล้วจะไม่ค่อยมีการส่งต่อนักเรียนเพราะทุกคนสามารถที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหได้ การดำเนินงานได้ให้ครูได้อภิปรายร่วมกันเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับเกณฑ์ในการส่งต่อนักเรียนให้แก่งานอื่น ซึ่งทุกคนได้อภิปรายร่วมกันจนหาข้อสรุปได้ในที่สุดจนทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหแล้วไม่สามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหให้กับนักเรียนได้จะมีการส่งต่อภายในไปยังครูแนะแนวครูพยาบาลจนถึงครูฝ่ายปกครอง แต่ถ้าครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครองไม่สามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหได้ก็จะส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกเฉพาะด้านต่อไป

จากการดำเนินการการจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ ทำให้ครูได้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ทุกขั้นตอน เห็นได้จากตัวผลการสัมภาษณ์ดังนี้

“...ทำให้รู้ว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะประสบผลสำเร็จได้ทุกฝ่ายจะต้องให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจังโดยเฉพาะฝ่ายบริหารจะต้องวางนโยบายที่ชัดเจนและมีมาตรการควบคุมอย่างจริงจังจะทำให้การดำเนินงานมีผลกับนักเรียนมากยิ่งขึ้น...”

(ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้พลศึกษา, 17 มกราคม 2554 : สัมภาษณ์)

“...นักเรียนของเราที่มีปัญหาอยู่ทุกวันนี้ ถ้าพวกเราได้ร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์กันอย่างจริงจัง เราน่าจะช่วยแก้ไขปัญหให้กับนักเรียนเราได้ซึ่งเราจำเป็นต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนให้มากที่สุด เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์หาทางช่วยเหลือ...”

(ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์, 17 มกราคม 2554: สัมภาษณ์)

“...การส่งเสริมนักเรียนนั้นเราสามารถที่จะแยกส่งเสริมตามประเภทนักเรียนได้นั้นผลที่จะได้จากการส่งเสริมนั้นน่าจะเป็นรูปธรรมมากกว่าที่จะจัดในลักษณะรวมกันหมด ซึ่งไม่สามารถมองเห็นผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่ชัดเจนได้...”

(ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ, 17 มกราคม 2554: สัมภาษณ์)

“...ระเบียบสะสมที่ได้จัดทำนี้ ควรมีการจัดเก็บและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด เพราะว่ามีผลสำคัญต่อการช่วยเหลือนักเรียนเป็นอย่างดี...”

(ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์, 18 มกราคม 2554: สัมภาษณ์)

“...การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนที่จะได้ผลดีมีประสิทธิภาพจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ได้แก่ฝ่ายบริหารจะต้องให้ความสำคัญอย่างจริงจัง ผู้ปกครองจะต้องให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง ครูที่ปรึกษาจะต้องใช้จิตวิทยาในการดูแลนักเรียนนักเรียนจะต้องยอมรับและให้ความร่วมมือ...”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์, 18 มกราคม 2554: สัมภาษณ์)

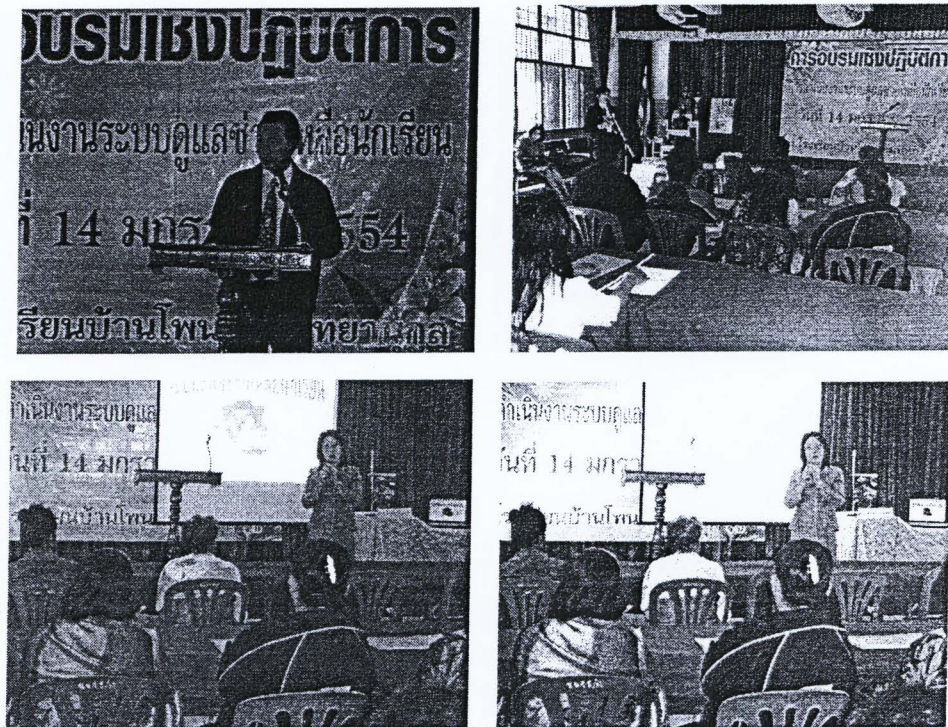
“...ในขั้นตอนการส่งต่อไม่ค่อยเกิดขึ้นบ่อยครั้ง โดยส่วนมากนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและมีปัญหาจะมีพฤติกรรมแค่การแต่งกายไม่ถูกระเบียบ สุกบุหรี่ การมาสาย เมื่อแนะนำตักเตือนแล้วนักเรียนก็มีพฤติกรรมดีขึ้น...”

(ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย, 18 มกราคม 2554: สัมภาษณ์)

“...มีความรู้ความเข้าใจการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นต้องดำเนินการตามขั้นตอนซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ขั้นตอน โดยเฉพาะการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลจะช่วยทำให้ครูที่ปรึกษาดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ตรงจุด...”

(ครูหัวหน้างานกิจการนักเรียน, 18 มกราคม 2554: สัมภาษณ์)

สรุปผลการดำเนินงาน ครูได้รับความรู้เรื่องการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนตามกรอบ 5 ด้าน และสามารถจัดทำคู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 6 การอบรมเชิงปฏิบัติการการดำเนินงานระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียน

1.4 การนิเทศ

การนิเทศมีเป้าหมายเพื่อติดตามการนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้ในห้องเรียน ให้ครูสามารถดำเนินกิจกรรมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกรอบ 5 ด้าน มีการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบ ครูได้ประชุมปรึกษาหารือและพิจารณาร่วมกันจึงมีข้อตกลงร่วมกันว่าเห็นควรให้ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้นิเทศ แนะนำ กำกับติดตาม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก่ครูตามตารางการนิเทศ ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าวได้จัดรวมจำนวน 10 ครั้ง ระหว่างวันที่ 20- 28 มกราคม 2554 ช่วงเวลา 15.00-16.00 น. โดยจัดเป็นกลุ่มสนทนาก่อนเลิกเรียนโดยให้ครูฝ่ายกิจการนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการกระตุ้นให้ครูได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงแนวทางการดำเนินงานและผลที่เกิดขึ้น

ผลการนิเทศพบว่าครูทั้ง 12 คน มีความรู้และความเข้าใจรอบการศึกษาวาดด้วยการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพิ่มขึ้น มีข้อค้นพบดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลจากการนิเทศ ทำให้ครูเข้าใจและมั่นใจในการจัดทำระเบียบสะสมของนักเรียนการรู้จักนักเรียน โดยการทำแบบประเมินนักเรียน (SDQ) การรู้จักนักเรียนกับเพื่อนนักเรียน จากการสอบถามครูที่สอนในรายวิชาต่าง ๆ จนสามารถดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนได้ทันทีและได้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้น

2. การคัดกรองนักเรียนทำได้ถูกวิธี โดยการแยกออกเป็นกลุ่มปกติกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาโดยการดูจากระเบียบสะสม ซึ่งแบ่งเป็นด้านการเรียน ศักยภาพ ร่างกาย เศรษฐกิจ การคุ้มครอง และด้านอื่น ๆ ตลอดจนการดูจากพฤติกรรมอื่น ๆ ของนักเรียนโดยโรงเรียนได้ตั้งเกณฑ์การคัดกรองไว้และเทียบเคียงกับการคัดกรองจากแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) จะเป็นการคัดกรองทางด้านอารมณ์ความประพฤติ ความสัมพันธ์กับเพื่อน และสัมพันธ์ภาพทางสังคม การนิเทศทำให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงาน มีความรับผิดชอบและสามารถดำเนินงานคัดกรองนักเรียนได้ตรงตามเวลาที่กำหนด ได้ตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้ในปฏิทินการปฏิบัติงาน

3. ส่งเสริมนักเรียนโดยการให้คำปรึกษาเบื้องต้นการนิเทศทำให้ครูสามารถให้คำปรึกษาในขณะปฏิบัติงานได้ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยเหลือนักเรียนที่ครูต้องคัดกรองเด็กให้ได้ และชัดเจนก่อนที่จะให้คำปรึกษาจากการนิเทศครูโดยการแนะนำเทคนิคและวิธีการให้คำปรึกษาเบื้องต้นทำให้ครูมีความมั่นใจในการแก้ปัญหา รวมทั้งเทคนิคต่าง ๆ ที่จะช่วยเหลือนักเรียนได้ไม่ว่าจะเป็นการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อให้รู้จักนักเรียนมากขึ้น

4. การป้องกันและแก้ไขมีการให้คำแนะนำปรึกษาเบื้องต้น การจัดกิจกรรมซ่อมเสริมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการสื่อสารกับผู้ปกครองเพื่อช่วยเหลือนักเรียน มีการจัดกิจกรรมในห้องเรียน และการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน ครูส่วนใหญ่เข้าใจและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียน ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ กับนักเรียน ครูสามารถป้องกันและแก้ไขได้ทันที

5. การส่งต่อนักเรียนการนิเทศทำให้ครูจะต้องดำเนินการอย่างไรในการสร้างเครือข่ายกับผู้ปกครอง จะทำให้ผู้ปกครองเกิดความมั่นใจในการดูแลนักเรียนของครูและมีการจัดประชุมผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ

จากการสังเกตพบว่าครูมีความกระตือรือร้นที่จะดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอน ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงการใช้ระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรม เพื่อรวบรวมข้อมูลนำไปคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาสามารถจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้เป็นอย่างดี มีการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน มีการไปเยี่ยมบ้านนักเรียน ถ้านักเรียนกลุ่มใด มีปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ก็จะมีส่งต่อครูฝ่ายแนะแนว หรือผู้เชี่ยวชาญในลำดับต่อไป

“...การนิเทศทำให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลได้มากกว่าเดิม...”

(ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้พลศึกษา, 21 มกราคม 2554: สัมภาษณ์)

“...การนิเทศทำให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงาน มีความรับผิดชอบและสามารถดำเนินงานคัดกรองนักเรียนได้ตรงตามเวลาที่กำหนดไว้ตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้ในปฏิทินการปฏิบัติงาน...”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ, 21 มกราคม 2554: สัมภาษณ์)

“...ครูที่ปรึกษาจะต้องดำเนินการอย่างไรในการสร้างเครือข่ายกับผู้ปกครอง การต้อนรับและความเป็นกันเองกับผู้ปกครอง จะทำให้ผู้ปกครองเกิดความมั่นใจในการดูแลและส่งต่อนักเรียน...”

(ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์, 24 มกราคม 2554: สัมภาษณ์)

“...มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติงานการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน และมีการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนทำให้เกิดความเป็นกันเองกับครอบครัวของนักเรียน...”

(ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์, 24 มกราคม 2554: สัมภาษณ์)

“...ครูที่ปรึกษาจะต้องคัดกรองเด็ก และแบ่งกลุ่มให้ชัดเจน ก่อนที่จะทำการให้คำปรึกษาการให้คำปรึกษาจึงควรป้อนคำถามเพื่อให้เด็กต้องคิดตามไปด้วย...”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย, 24 มกราคม 2554: สัมภาษณ์)

การนิเทศทำให้ครูสามารถดำเนินกิจกรรมตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกรอบ 5 ด้าน และครูดำเนินการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดความมั่นใจได้มากกว่าเดิม และทำให้ครูทำงานได้ตามขั้นตอนดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้ง 5 ขั้นตอน ซึ่งบรรลุผลทุกขั้นตอนแต่มีปัญหาน้อยในขั้นตอนการส่งเสริมนักเรียนเนื่องจากว่าครูไม่มีเวลาไปเยี่ยมบ้านนักเรียนมากนัก เนื่องจากครูมีภาระงานมาก และครูทั้ง 12 คน ไม่ได้มีภูมิลำเนาอยู่มีบ้านโพนงามทำให้ไม่สะดวกในการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนมากนัก

2. การสะท้อนผลการพัฒนาในวงจรที่ 1

จากการสังเกตการพัฒนาในวงจรที่ 1 หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการพบว่าครูให้ความร่วมมือและปฏิบัติกิจกรรมด้วยดี และมีความตั้งใจ โดยภาพรวมพบว่าครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถวิเคราะห์การดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามกรอบการศึกษา 5 ด้าน ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในระบบการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนและดำเนินการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคลการรู้จักนักเรียน โดยการทำแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) ตลอดจนการรู้จักนักเรียนโดยวิธีอื่น ๆ เช่น การไปเยี่ยมบ้านนักเรียน การรู้จักนักเรียนจากเพื่อนนักเรียนจากการถามครูผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ พร้อมมีการนำเอกสารหลักฐานมาให้ การนี้เทศทำให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลได้มากกว่าเดิม

2. การคัดกรองนักเรียน โดยการแยกออกเป็นกลุ่มปกติกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาโดยการดูจากระเบียบสะสมซึ่งแบ่งเป็นด้านการเรียนตามศักยภาพ ร่างกาย เศรษฐกิจ การคุ้มครองและด้านอื่น ๆ ของนักเรียน เด็กส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ตามลำดับ นักเรียนกลุ่มเสี่ยง ประกอบด้วยนักเรียนที่มีปัญหา กล่าวคือ นักเรียนบางคนมาจากครอบครัวที่แตกแยก พ่อแม่หย่าร้าง แต่งงานใหม่ หรือพ่อแม่ไปทำงานต่างจังหวัด ปล่อยให้ลูกอยู่กับลุง ป้า น้า อา หรือบางครอบครัวนักเรียนจะอยู่กันตามลำพัง บางครอบครัวพ่อแม่เป็นตัวอย่างที่ไม่ดี หรือการที่นักเรียนบางคนสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า ติดการพนัน แนวทางแก้ปัญหา นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่แตกแยก ครูต้องพยายามใกล้ชิด ให้ความอบอุ่น ครูต้องเรียกเด็กมาพบและพูดคุยสร้างความเข้าใจ ความตระหนักให้นักเรียนได้เห็นความสำคัญของการเป็นคนดี ส่วนนักเรียนที่ดื่มเหล้า ติดการพนัน ครูต้องแยกนักเรียนออกมา หากิจกรรมในเวลาว่างมาให้นักเรียนทำให้เป็นประโยชน์ ชี้ให้เห็นถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ดี กระตุ้นนักเรียนเกี่ยวกับการทำความดีอยู่เสมอ หรืออาจจัดช่วงเวลาให้นักเรียนพบปะพูดคุยปัญหาดังกล่าว

3. การส่งเสริมนักเรียน พบว่า การจัดกิจกรรมโฮมรูม ครูต้องเอาใจใส่และร่วมกันจัดกิจกรรมให้มากขึ้น การจัดกิจกรรมโฮมรูมได้ผลยังไม่เป็นที่น่าพอใจเพราะนักเรียนไม่มีความสนใจในกิจกรรมโฮมรูมที่โรงเรียนจัดให้ ปัญหานักเรียนไม่สนใจในการร่วมกิจกรรมโฮมรูม ครูต้องกำกับติดตามร่วมกับทางโรงเรียน กำหนดมาตรการแก่นักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมโฮมรูม

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน พบว่า การเยี่ยมบ้านนักเรียน เป้าหมายคือบ้านของนักเรียนที่มีปัญหา กลุ่มเสี่ยงก่อน เพื่อร่วมมือกับผู้ปกครองช่วยกันหาทางแก้ไขปัญหานักเรียน การนี้เด็กที่ต้องการความช่วยเหลือ จะมีการส่งต่อตามความเหมาะสม

5. การส่งต่อ พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ขั้นการส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อ ครูที่ปรึกษาได้นำเอกสาร หลักฐานมาประกอบการสรุปรายงานด้วย

สรุปปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาในวงจรที่ 1 ครูมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ แต่สิ่งที่ยังเป็นปัญหาอยู่คือครูบางส่วนยังไม่เข้าใจในการนำสู่การปฏิบัติ จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจึงได้เสนอให้ท่านผู้อำนวยการให้การนิเทศติดตามช่วยเหลือเพื่อนำไปสู่การพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การดำเนินการพัฒนาในวงจรที่ 2

การดำเนินการพัฒนาในวงจรที่ 2 เป็นการดำเนินการเพื่อพัฒนา ต่อเนื่องจากวงจรที่ 1 เพื่อแก้ไขในส่วนที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เน้นการนิเทศและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อยกับครูที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยได้ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จึงดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

จากผลการพัฒนาครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวงจรที่ 1 จากการค้นพบในการปฏิบัติงาน คือ ครูบางส่วนยังไม่เข้าใจในการนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นคณะครูจึงได้ดำเนินการปรับเปลี่ยนแผนการพัฒนาการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคนิคการนำเสนอของครูที่ทำงานประสบผลสำเร็จมานำเสนอต่อที่ประชุมซึ่งวิธีการนี้เป็นการนำเสนอประสบการณ์การทำงานที่ประสบความสำเร็จมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวงกว้างขยายเครือข่ายการดำเนินงานของครูในโรงเรียนเพื่อให้ครูมีความรู้และสามารถปฏิบัติงานได้จริง เกิดความมั่นใจและทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าวได้จัดทำ 5 ครั้ง ระหว่างวันที่ 7-11 กุมภาพันธ์ 2554 ช่วงเวลา 15.00-16.00 น.

ผลการดำเนินการนิเทศ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกรอบ 5 ด้าน โดยการใช้การสัมภาษณ์ และการสังเกตเพื่อรวบรวมข้อมูล ได้ข้อสรุปดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูมีความรู้ความเข้าใจ สามารถดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี โดยมีความตระหนักในความรับผิดชอบที่จะต้องดูแลและติดตามช่วยเหลือได้ทันทั่วถึงและดำเนินการอย่างจริงจัง

2. การคัดกรองนักเรียน การนิเทศทำให้ครูสามารถแยกนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา โดยการดูจากระเบียนสะสม ซึ่งแบ่งเป็นด้านการเรียน ศักยภาพ ร่างกาย เศรษฐกิจ การคุ้มครอง และด้านอื่น ๆ ตลอดจนการดูจากพฤติกรรมอื่นของนักเรียนโดยโรงเรียนได้ตั้งเกณฑ์การคัดกรองไว้และเทียบเคียงกับเกณฑ์ การคัดกรองนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการนิเทศทำให้การดำเนินงานได้ตามกำหนดการปฏิบัติงาน

3. การส่งเสริมนักเรียน มีการแต่งตั้งให้ครูได้ออกเยี่ยมบ้านนักเรียนและไปพูดคุยกับผู้ปกครองตามหมู่บ้าน ทำให้นักเรียนปรับตัวดีขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มที่เกเรหรือดื้อประจำหมู่บ้านจากการดำเนินการเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างต่อเนื่องทำให้นักเรียนมีนิสัยดีขึ้น มีความเคารพอ่อนน้อม เชื่อฟังผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และมีความเอาใจใส่ต่อการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

4. การป้องกันและแก้ไขครูใช้วิธีการดูแลแบบเป็นกันเอง ทำให้นักเรียนเชื่อมั่นและพยายามปฏิบัติตามที่ดีตามที่ครูต้องการ โดยมีการจัดอบรมคุณธรรมทุกวันศุกร์ในคาบสุดท้าย เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด ส่งเสริมความรัก ความสามัคคีที่มีต่อเพื่อนทำให้ชีวิตตัวเองมีคุณค่าทำให้นักเรียนโรงเรียนโพนงามพิทยานุกุล จังหวัดมหาสารคาม มีความรู้และความเข้าใจ มีทักษะในการดำเนินชีวิตและประพฤติตนห่างไกลยาเสพติด

5. การส่งต่อนักเรียนมีการจัดระบบการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนมีการดำเนินการคัดแยกนักเรียนเพื่อส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยเหลือให้ถูกต้องตามระดับของปัญหา และดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ดำเนินการต่อเนื่องตามขั้นตอน และมีการติดตามผล

“...ครูมีความรู้ความเข้าใจ สามารถดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลในโรงเรียนโพนงามพิทยานุกุล จังหวัดมหาสารคาม ได้เป็นอย่างดีโดยมีความตระหนักในความรับผิดชอบ ดำเนินการอย่างจริงจัง...”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ, 7 กุมภาพันธ์ 2554: สัมภาษณ์)

“...ครูใช้กิจกรรมหลากหลาย จนทำให้เกิดการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องส่งผลให้จำนวนกลุ่มนักเรียนกลุ่มเสี่ยงลดลง เพราะการดูแลช่วยเหลืออย่างตรงจุด...”

(ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา, 7 กุมภาพันธ์ 2554: สัมภาษณ์)

“...ตั้งแต่ครูที่ปรึกษาได้ออกเยี่ยมบ้านนักเรียน และไปพูดคุยกับผู้ปกครองตามหมู่บ้าน ทำให้นักเรียนประพฤติตัวดีขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเกรหรือดื้อประจำหมู่บ้าน...”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย, 8 กุมภาพันธ์ 2554: สัมภาษณ์)

“...อยากให้ครูดำเนินการเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ทำบ่อย ๆ เพราะสังเกตเห็นว่านักเรียนมีนิสัยดีขึ้น...”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์, 10 กุมภาพันธ์ 2554: สัมภาษณ์)

4. การสะท้อนผลการพัฒนาในวงจรที่ 2

จากการที่ครูได้ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ ในการพัฒนาครูในด้านการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้เทคนิคในการพัฒนาด้วยการมีส่วนร่วม พบว่า ครูมีความกระตือรือร้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือกันปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงาน ผู้วิจัยและครูร่วมประชุมสรุปผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อุปสรรค มีข้อค้นพบดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การเยี่ยมบ้านนักเรียน ผลการปฏิบัติงานส่วนมากได้รับการต้อนรับจากผู้ปกครองอย่างดียิ่ง แต่มีนักเรียนจำนวนหนึ่งที่ผู้ปกครองไม่อยู่บ้าน ไปทำงานต่างจังหวัด ปล่อยให้ลูกอยู่กับ ลุง ป้า น้า อา ซึ่งบางครอบครัวจะมีเฉพาะลูก ๆ ที่อยู่กันตามลำพัง จึงเป็นปัญหาที่พี่น้องไม่สามารถที่จะปกครองกันได้ หรือบางครั้งพี่น้องมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

ด้วยกัน จึงไม่มีใครที่จะคอยตักเตือน จึงถือว่าเป็นปัญหาหนึ่งที่มีในชุมชนชนบทยากจน ข้อมูลที่ได้จากนักเรียนที่ครูได้ไปเยี่ยมบ้านแล้วจะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ ทำให้มีข้อผิดพลาดน้อย

2. การคัดกรองนักเรียน ในการคัดกรองนักเรียนจะใช้แบบประเมินตนเองสำหรับนักเรียน และแบบประเมินพฤติกรรมเด็กสำหรับครูและผู้ปกครอง ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมเด็ก ตลอดจนการเยี่ยมบ้านนักเรียน ในช่วงนักเรียนที่อยู่กับครูที่โรงเรียนตัวครูก็จะสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนอยู่แล้ว ยิ่งได้มีการเยี่ยมบ้านนักเรียนด้วยแล้ว จึงทำให้ทราบข้อมูลนักเรียนมากขึ้น สามารถแยกนักเรียนได้ชัดเจนมากขึ้น ผลการดำเนินงานปรากฏว่า มีนักเรียนจำนวนหนึ่งที่เป็นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา ส่วนมากเป็นปัญหามาจากครอบครัว คือ ครอบครัวขาดความรัก ความสามัคคี ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่หย่าร้าง แต่งงานใหม่ พ่อแม่ทำงานต่างจังหวัด และอีกประการหนึ่งคือการคบเพื่อน

3. การส่งเสริมนักเรียน โดยได้ดำเนินการจัดครูที่ปรึกษาเข้าไปดูแลนักเรียนในความรับผิดชอบอย่างใกล้ชิด มีการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนรู้จักตนเองมากขึ้น รู้จักผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม มีทักษะในการตัดสินใจ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะทำให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนมากขึ้นสามารถที่จะสนับสนุนส่งเสริมนักเรียนได้ตรงตามความสามารถของนักเรียนอย่างแท้จริง

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา มีความจำเป็นที่ต้องดูแลอย่างใกล้ชิด กิจกรรมที่โรงเรียนได้ดำเนินการ เช่น จัดการแข่งขันตอบปัญหา การให้คำปรึกษาเบื้องต้น ส่งเสริมให้นักเรียนเล่นกีฬาตอนเลิกเรียน

5. การส่งต่อ พบว่า ครูดำเนินการแก้ไขปัญหานักเรียนตามที่กล่าวมาแล้วแต่นักเรียนยังมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการแก้ปัญหา เพื่อให้นักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วยิ่งขึ้น

5. สรุปผลการพัฒนาครูในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากการจัดกิจกรรมดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนภายในโรงเรียนโพนงามพิทยานุกูล จังหวัดมหาสารคาม ได้ดำเนินการ 2 วงจร สรุปได้ดังนี้

สรุปผลการดำเนินงานในวงจรที่ 1 ครูได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาครูในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกรอบการศึกษา 5 ด้าน โดยการใช้การประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนัก การศึกษาดูงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่า ครูมีความเข้าใจและสามารถดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) แบบสังเกตและสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน จัดเป็นระบบข้อมูล ทำให้ครูเข้าใจและรู้จักนักเรียนมากขึ้น ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า ครูมีความเข้าใจและสามารถนำข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่จัดไว้เป็นระบบข้อมูล ไปพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียน เพื่อแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาได้และหาวิธีการที่จะดูแลช่วยเหลือให้เหมาะสมต่อไป

ด้านการส่งเสริมนักเรียน โดยการให้คำปรึกษาเบื้องต้น ครูได้กล่าวถึงประโยชน์ของการให้คำปรึกษาเบื้องต้น ในการจัดกิจกรรมดังกล่าวครูยังไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร การจัดกิจกรรมยังไม่ต่อเนื่อง นักเรียนยังมีพฤติกรรมที่ไม่ดีขึ้น จึงได้ดำเนินการพัฒนาในวงจรที่ 2

สรุปผลการดำเนินงานในวงจรที่ 2 การพัฒนาครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้พัฒนาครูโดยใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วม จากผลการเก็บข้อมูลโดยการสังเกต และการสัมภาษณ์ พบว่า ครูมีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดระบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้น มีความมั่นใจในการจัดกิจกรรมพัฒนาส่งเสริมการดำเนินงานผลการดำเนินงานเป็นเช่นนี้เพราะครู ผู้ปกครอง ชุมชนได้ร่วมกันวางแผนมีการประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนัก การศึกษาดูงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จึงทำให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถจัดกิจกรรมการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ประสบผลสำเร็จและช่วยเหลือนักเรียนได้ทันทั่วทั้งที่

สรุปจากการดำเนินการพัฒนาทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ มีความมั่นใจที่จะนำไปสู่การจัดกิจกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ และเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ